

Tomasz Siudek

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Spółeczna odpowiedzialność biznesu w bankach spółdzielczych Unii Europejskiej – teoria i praktyka

Wstęp

Spółeczna odpowiedzialność biznesu (Corporate Social Responsibility – CSR) jest to koncepcja, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Przedsiębiorstwa prowadząc działalność gospodarczą powinny realizować koncepcję CSR, ponieważ ich działalność powoduje zanieczyszczenie środowiska czy też wyczerpywanie zasobów naturalnych. Przedsiębiorstwa powinny dbać o swoje otoczenie, ponieważ mając osobowość prawną są swego rodzaju obywatelami. Innym argumentem przemawiającym za tym, aby realizować koncepcję CSR jest to, że firmy mogą poprawić swoją reputację, a tym samym zwiększać zyski.

Banki spółdzielcze jako podmioty ekonomii społecznej są głównymi organizacjami realizującymi koncepcję CSR, która jest naturalnie osadzona w ich tożsamości. Praktykują one społeczność odpowiedzialności biznesu od czasu ich powstania w XIX wieku. Społeczna odpowiedzialność biznesu banków spółdzielczych jest zbieżna ze strategią lizbońską, której głównymi celami są wzrost gospodarczy, tworzenie miejsc pracy, wprowadzanie innowacji, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz ochrona środowiska. Społeczna odpowiedzialność biznesu CSR dotyczy wszystkich interesariuszy współpracujących z bankami spółdzielczymi, tj. członków, klientów, pracowników oraz społeczności lokalnych.

Cel, zakres i metody badań

Głównym celem pracy było ukazanie społecznej odpowiedzialności biznesu w praktyce na przykładzie banków spółdzielczych w wybranych rozwiniętych krajach Unii Europejskiej.

W pracy przedstawiono oddzielnie społeczną odpowiedzialność banków spółdzielczych wobec członków/klientów, pracowników, społeczności lokalnych oraz ochrony środowiska.

Sformułowano jedną hipotezę badawczą, w której zakłada się, że banki spółdzielcze jako podmioty ekonomii społecznej dobrze realizują koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu CSR.

W pracy wykorzystano informacje pozyskane z literatury przedmiotu oraz raportów rocznych z działalności największych grup banków spółdzielczych w Unii Europejskiej, tj. Niemiec, Francji, Austrii, Holandii, Włoch i Finlandii.

Z metod badawczych zastosowano jedynie metodę studium literatury przedmiotu, na podstawie której ukazano przykłady działalności BS-ów dotyczące ich społecznej odpowiedzialności biznesu. Wyniki badań przedstawiono w formie opisowej.

Teoretyczne podstawy społecznej odpowiedzialności biznesu CSR

Ideę społecznej odpowiedzialności biznesu na poziomie europejskim usystematyzowano w 2001 r. w dokumencie Komisji Europejskiej pt. „Green paper on CSR”, a w 2002 r. Komisja Europejska przedstawiła syntetyczną strategię realizacji i upowszechniania odpowiedzialnego biznesu. Koncepcja ta stała się jednym z kluczowych tematów w polityce gospodarczej UE. Powstały odpowiednie instytucje, rozpoczęto wiele inicjatyw w poszczególnych państwach członkowskich, ruszyły również programy badawcze.

W różnych współczesnych określeniach odpowiedzialnego biznesu podkreśla się na takie elementy, jak: osiąganie trwałego zysku, przy jednoczesnym mądrym kształtowaniu relacji ze wszystkimi interesariuszami, wykorzystywanie procesu budowania dialogu z interesariuszami w celu doskonalenia strategii rozwoju firmy, budowanie strategii przewagi konkurencyjnej na rynku opartej na zapewnieniu trwałej wartości zarówno dla udziałowców, jak i dla innych interesariuszy, dostarczanie usług i produktów w sposób niedegradujący środowiska przyrodniczego i społecznego, uwzględnianie w prowadzeniu biznesu wartości etycznych, uczciwe wypełnianie zobowiązań, stosowanie przejrzystych praktyk biznesowych opartych na szacunku dla pracowników i społeczności.

Odpowiedzialny biznes to podejście strategiczne i długofalowe, oparte na zasadach dialogu społecznego i poszukiwaniu rozwiązań korzystnych dla wszystkich. Według Gasparskiego [2004], odpowiedzialny biznes to taki, który:

- powiększa wartości firmy,

- zapewnia harmonijną trwałość firmy w długim horyzoncie czasowym,
- warunkuje należyte kształtowanie relacji z głównymi interesariuszami (akcjonariuszami, pracownikami, menedżerami, klientami, konsumentami, dostawcami, społecznością lokalną oraz środowiskiem naturalnym),
- jest zgodny z prawem i społecznie przyjętymi normami etycznymi.

Odpowiedzialne prowadzenie biznesu to proces poznawania i włączania zmieniających się oczekiwań społecznych w strategię zarządzania, a także monitorowania wpływu takiej strategii na konkurencyjność firmy na rynku. Jest to więc sztuka spełniania oczekiwań interesariuszy, poszukiwania dynamicznej równowagi między interesami wszystkich zainteresowanych, zgodnie z prawem i społecznie przyjętymi normami etycznymi. W definicji takiej zwraca się przede wszystkim uwagę na to, iż społeczna odpowiedzialność biznesu ma charakter strategiczny oraz dynamiczny i opiera się na ciągłym doskonaleniu oraz współpracy ze wszystkimi interesariuszami. Dlatego istotne w praktyce gospodarczej są: proces dialogu, poznawania wzajemnych oczekiwań i możliwości, hierarchizacja wartości, poszukiwanie kompromisów, uważne monitorowanie tego procesu i doskonalenie strategii w ramach szeroko rozumianego partnerstwa [Rok 2004].

Społeczna odpowiedzialność biznesu często jest utożsamiana z koncepcją zrównoważonego rozwoju (sustainable development). Zgodnie z definicją, rozwój zrównoważony to taki przebieg rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, godząc prawa przyrody i prawa ekonomii [Kozłowski 1994]. Strategia rozwoju zrównoważonego jest niezbywalną podstawą odpowiedzialności w nowoczesnym biznesie. W tym kontekście podaje się, że realizacja idei zrównoważonego rozwoju to poszukiwanie takich rozwiązań dla działalności gospodarczej, które są społecznie odpowiedzialne, ekologicznie przyjazne i ekonomicznie wartościowe.

Strategia rozwoju odpowiedzialnego biznesu powinna zatem obejmować w równym stopniu wymiar ekonomiczny (profit), ekologiczny (planet) i społeczny (people). Społeczna odpowiedzialność biznesu to przemiana w samej istocie działalności gospodarczej, która zmienia relacje między środowiskiem naturalnym, ludźmi i przedsiębiorstwem. Istotą koncepcji społecznie odpowiedzialnego biznesu jest zaspokajanie potrzeb społecznych przez dostarczanie produktów w taki sposób, aby nie dopuścić do degradacji kapitału przyrodniczego i społecznego. Zdaniem Portera i Kramera [2006], społeczna odpowiedzialność biznesu może być czymś więcej niż narażaniem się na dodatkowe koszty, obowiązkiem czy dobrym uczynkiem – może być ona źródłem szans, innowacji i przewagi konkurencyjnej.

Sama koncepcja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw nawiązuje bowiem do fundamentalnej dla całej ekonomii idei współdziałania i współpracy

w gospodarce rynkowej. Często określa się to podejście jako strategię osiągania podwójnej, obopólnej korzyści, czyli tzw. win-win. Organizacja naprawdę wygrywa wtedy, gdy jednocześnie wygrywają ci, którzy razem z tą organizacją budują jej sukces, jej pracownicy, klienci, dostawcy, współpracujące organizacje pozarządowe czy też społeczność lokalna. Mówiąc inaczej, rozwój i wzrost wartości odpowiedzialnej organizacji powinien przekładać się na wzrost zadowolenia i jakości życia wszystkich interesariuszy. To jest właśnie tworzenie wspólnej wartości, czyli działanie na rzecz wspólnego dobra [Lewicka-Strzałecka 2006].

W Polsce w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu priorytetowymi obszarami są: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, edukacja społeczna, promowanie postawy przedsiębiorczości oraz wysoka jakość miejsc pracy. W proces upowszechniania koncepcji odpowiedzialnego biznesu powinny bardziej aktywnie włączyć się, oprócz organizacji biznesu, także właściwe instytucje państwowe, ośrodki akademickie, organizacje pozarządowe i media. Istnieje wyraźna potrzeba większej aktywności na rzecz tworzenia platformy dialogu na temat CSR w Polsce, dostarczającej elementów wspierających dobre praktyki w działalności gospodarczej. Aby skutecznie upowszechnić postawy obywatelskiego zaangażowania w środowisku przedsiębiorstw, uzyskując w efekcie społeczne wsparcie koniecznych zmian w relacjach biznes – społeczeństwo, niezbędne jest podejmowanie dialogu społecznego z wykorzystaniem potencjału trzech sektorów stanowiących fundament demokratycznego państwa: administracji państwowej, przedsiębiorstw oraz organizacji pozarządowych.

Trzeba jednak podkreślić, że koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu kształtowała się przez wiele lat w warunkach dojrzałych demokracji i rozwiniętego rynku. Przenoszenie tej koncepcji do Polski z pewnością musi potrwać. Analizując możliwości implementacji wypracowanych wcześniej rozwiązań do naszych warunków, należy poszukiwać takich źródeł tej koncepcji, które są nam bliższe i bardziej zakorzenione w naszej tradycji. Z pewnością warto zauważyć dużą zbieżność społecznej odpowiedzialności biznesu z myśleniem w kategoriach społecznej gospodarki rynkowej. Wiele istotnych elementów można znaleźć choćby w nauczaniu Jana Pawła II, a w szczególności w jego wizji przedsiębiorstwa jako podmiotu społecznego. Przedsiębiorstwo jest „wspólnotą ludzką”, mówi Jan Paweł II w encyklice „Centesimus annus”, jest „zrzeszeniem osób”, które z jednej strony dążą do zaspokojenia swych uzasadnionych interesów ekonomicznych, ale z drugiej pozostają w służbie społeczeństwa. W interesie społecznym leży więc to, aby przedsiębiorstwa, jako swoiste ekosystemy, budowały równowagę między wymiarem ekonomicznym a wymiarem społecznym, moralnym, czyli dbały o „ekologię ludzką”.

Spółeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych Unii Europejskiej wobec ich członków/klientów

Członkowie, jako udziałowcy, są najważniejszym ogniwem w modelu banków spółdzielczych. 50 mln członków banków spółdzielczych w Europie jest zaangażowanych w zarządzanie lokalnymi i regionalnymi bankami. Członkowie banków spółdzielczych są zarówno właścicielami, jak i klientami. Zgodnie z zasadami ładu korporacyjnego, wybierają oni swoich przedstawicieli do rad nadzorczych, którzy z kolei powołują zarządy BS-ów. Członkowie banków spółdzielczych na walnym zgromadzeniu głosują według zasady spółdzielczej „jeden udziałowiec – jeden głos”. Mają oni prawo do wyrażania opinii na walnym zgromadzeniu w zakresie oceny wyników finansowych banków spółdzielczych, jak również proponowania określonych wytycznych co do rozwoju BS-ów na przyszłość. We Francji w grupie Credit Mutuel organizowanych jest co roku około 2 tys. walnych zgromadzeń na szczeblu lokalnym, na których członkowie mają możliwość wymiany poglądów w zakresie strategii rozwoju banków spółdzielczych. W Holandii w grupie Rabobank 1,7 mln członków oferuje doradztwo w zakresie kierunków rozwoju banku oraz rodzaju i zakresu produktów i usług bankowych. Członkowie w lokalnych bankach mają ważny głos w procesie podejmowania decyzji, np. w sprawie przeznaczenia określonych kwot darowizny na cele charytatywne. Członkowie są przedstawicielami i reprezentantami społeczności lokalnych wobec banków spółdzielczych. Decydują oni o wysokości i przeznaczeniu wspólnej dywidendy tych banków.

Regionalne banki spółdzielcze również organizują regularne spotkania z członkami i klientami. Przykładem jest Credit Agricole we Francji, który w ramach takich spotkań omawia kwestie nowych kanałów dystrybucji produktów i usług bankowych oraz wykorzystania Internetu w kontaktach z bankiem. Udział członków w działalności BS-ów jest kluczowym elementem ich ładu korporacyjnego. Wnoszone przez nich spółdzielcze udziały w BS-ach charakteryzują się niskimi kwotami, dlatego są one dostępne dla całej rzeszy potencjalnych członków. Stopień aktywności członków jest kluczowym wskaźnikiem dobrobytu banków spółdzielczych.

Priorytetowymi tematami w dyskusjach członków BS-ów są: przewyższenie globalnego ubóstwa na świecie, walka ze zmianami klimatu oraz inspirowanie ludzi młodych do działania na rzecz społeczności lokalnych. We Francji w grupach Credit Agricole i Credit Mutuel cały czas dąży się do zwiększenia liczby członków w ogólnej liczbie klientów. W 2009 r. Credit Mutuel pozyskał 115 tys. nowych członków. Ich udział w ogólnej liczbie klientów wynosił 73%. Korzyściami członków BS-ów są m.in. korzyści edukacyjne z zakresu finansów

i bankowości. Przykładem tego typu działań jest Credit Mutuel, który przeszkolił 24 tys. członków w ciągu 66 tys. godzin. Innym aspektem społecznej odpowiedzialności banków spółdzielczych wobec swych członków jest udostępnianie im przejrzystej i regularnej informacji na temat wyników finansowych oraz realizacji strategii. W tym celu są wydawane wewnętrzne czasopisma dla członków przez wszystkie banki spółdzielcze Unii Europejskiej. Dyskusja w ramach portalu Co-operative.bank.pl umożliwia członkom bezpośrednie komunikowanie się z pracownikami banków wyższego szczebla. Komunikacja na żywo online daje możliwość członkom zadawania pytań bezpośrednio do centrali BS-ów.

Spółeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych Unii Europejskiej wobec ich pracowników

Banki spółdzielcze są odbiciem rzeczywistości lokalnej. Od ich pracowników wymaga się godnego reprezentowania tych banków. W ramach swojej działalności banki spółdzielcze wzmacniają i wspierają najlepsze praktyki CSR. Każdy lokalny bank spółdzielczy realizuje swój lokalny raport CSR. W obrębie każdego z 39 banków regionalnych Credit Agricole istnieje osoba zajmująca się problematyką CSR. Departament CSR na szczeblu krajowym koordynuje politykę CSR dla całej grupy.

W grupie Rabobank każda jednostka banku spółdzielczego oraz jej spółki zależne mają oficjalnego koordynatora w zakresie CSR. W grupach Rabobank i OP-Pohjola publikowane są i rozpowszechniane wśród pracowników kodeksy postępowania etycznego i kwestie odpowiedzialności korporacyjnej. Banki spółdzielcze wspierają różnorodność wśród pracowników, wspierają one zatrudnianie osób z grup zagrożonych finansowo, jak również dbają o zrównoważony udział mężczyzn i kobiet na stanowiskach kierowniczych. Przestrzegają zasady równości wynagrodzeń za tę samą pracę. W grupach Credit Agricole, Credit Mutuel i OP-Pohjola kobiety na stanowiskach kierowniczych stanowią odpowiednio około 20, 29 i 57%. Około 40% komisji działających w tych bankach zarządzane jest przez kobiety. Udział kobiet na stanowiskach kierowniczych w niemieckiej grupie DZ Bank jest wciąż mały. Wynosi on 12,5%, jednak tę niekorzystną sytuację bank chce zmienić w ciągu kilku najbliższych lat. Kilka federacji banków spółdzielczych utworzyło fundusze przeznaczone na wyrównanie szans mężczyzn i kobiet. Credit Agricole organizuje spotkania z pracownikami w celu identyfikacji ich oczekiwań. Omawiane są tam m.in. kariera zawodowa pracowników, jak również zakres i rodzaj przeprowadzonych dla nich szkole-

leń. W 2010 r. Credit Agricole w ramach polityki CSR zobowiązał się zatrudnić około 800 pracowników niepełnosprawnych. Podobnie Bangu Populaire przez zatrudnianie niepełnosprawnych pracowników stara się zintegrować ludzi społeczności lokalnej. W grupie tej zatrudnienie osób niepełnosprawnych wzrosło w 2008 r. o 39%. Dla niepełnosprawnych przystosowano stanowiska pracy oraz warunki dojazdu do pracy.

Spółeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych wobec społeczności lokalnych

Europejskie banki spółdzielcze podejmują liczne inicjatywy, które polegają głównie na wspieraniu finansowym społeczności lokalnych. Finansują one różne projekty gospodarcze i społeczne, przekazując darowizny, jak również dostarczając know-how. Przykładem takiej działalności jest włoska grupa Banche di Credito Cooperativo, która zakłada, że co najmniej 95% udzielonych kredytów musi być przyznane na terytorium, na którym ona działa. Banki spółdzielcze w UE mają najbardziej rozwiniętą sieć placówek bankowych. Przykładem jest Holandia, gdzie grupa Rabobank posiada 1100 oddziałów i 3100 bankomatów. Z kolei grupa Credit Mutuel posiada 2045 lokalnych banków spółdzielczych i 4900 bankomatów. W 2007 r. w grupie tej utworzono 54 nowe lokalne banki spółdzielcze. Jedna trzecia lokalnych banków grupy Credit Mutuel prowadzi działalność na terenach wiejskich. Bliskość wobec klientów jest kluczowym elementem strategicznym tej grupy. W Finlandii grupa OP-Pohjola ma największą sieć placówek bankowych. W 2009 r. oddziały bankowe tej grupy prowadziły działalność na terenie 309 gmin. Banki spółdzielcze w UE przyczyniają się do rozwoju lokalnych obszarów, na których działają przez bezpośrednie zatrudnianie nowych pracowników oraz pośrednio przez tworzenie nowych miejsc pracy w innych lokalnych podmiotach gospodarczych. W 2007 r. banki spółdzielcze w UE zatrudniły około 13 tys. nowych pracowników. W lokalny i regionalny rozwój społeczno-gospodarczy zaangażowane są również banki spółdzielcze w Austrii, które m.in. finansują projekty mające na celu renowację starych centrów miast. We Francji grupa Credit Agricole w 2008 r. finansowała 8000 projektów na kwotę 22 mln euro. Projekty te dotyczyły głównie stymulowania rozwoju gospodarczego, pobudzania aktywności społecznej, solidarności oraz dziedzictwa kulturowego i ochrony środowiska.

Banki spółdzielcze w UE wspierają swych członków w obliczu ich trudności finansowych. Przykładem tego typu działań jest francuska grupa Bangu Popu-

laire, która założyła lokalne biura do walki z wykluczeniem finansowym. Grupa ta świadczy usługi dla ludności mającej trudności finansowe. Banki spółdzielcze w UE są ważnymi aktorami na rynkach finansowych w zakresie mikrokredytów, które wspierają lokalne gospodarki, przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy. Szczególnie wspomagają one małe i średnie przedsiębiorstwa. Grupa OP-Pohjola w Finlandii w czasie recesji wspiera nie tylko sektor MSP, ale również klientów korporacyjnych i indywidualnych. Bardzo duże znaczenie w finansowaniu rolnictwa odgrywa grupa Credit Agricole, która wspiera wszystkich producentów rolnych we Francji. Grupa ta w 2010 r. zamierza zrealizować specjalny plan wsparcia rolnictwa, polegający na udzieleniu kredytów bankowych dla tego sektora na kwotę 1 mld euro.

Banki spółdzielcze w UE przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Duże znaczenie w poprawie sytuacji finansowej członków banków spółdzielczych ma wypłacana dywidenda, która w grupie Banche di Credito Cooperativo w 2008 r. wyniosła 28,9 mln euro. Oprócz tego część zysku banków spółdzielczych przeznaczana jest na tzw. lokalne inicjatywy społeczne. Przykładem jest tu grupa Bangu Populaire, która przeznacza na te cele około 4% zysku netto. Banki spółdzielcze przekazują darowizny na rzecz organizacji charytatywnych oraz na realizację lokalnych projektów. W 2009 r. grupa Rabobank wypłaciła darowizny na kwotę 3,3 mln zł.

Banki spółdzielcze wspierają również aktywną postawę obywatelską lokalnej ludności. Pracownicy banków spółdzielczych bardzo dużo czasu poświęcają w ramach wolontariatu na rzecz środowisk lokalnych. Przykładem jest tu grupa Rabobank, która poświęciła na ten cel aż 79 tys. godzin. Banki spółdzielcze wspierają lokalne instytucje, takie jak: szkoły, ośrodki zdrowia, szpitale, zakupując dla nich nowy sprzęt. Wspierają one również społeczności lokalne w krajach rozwijających się. Przykładem jest Credit Agricole, który wspiera rozwój obszarów wiejskich w krajach Sahelu. Głównie finansuje on projekty dotyczące edukacji i zdrowia oraz łatwiejszego dostępu ludności do wody pitnej. Banki spółdzielcze odgrywają dużą rolę w zakresie mikrofinansów w krajach rozwijających się. Przykładem może tu być powstała w 2008 r. fundacja Gramen Credit Agricole, która współpracuje z laureatem Pokojowej Nagrody Nobla prof. Mohamedem Yunusem. W 2007 r. Credit Agricole utworzył fundusz w wysokości 50 mln USD na wsparcie rozwoju małych przedsiębiorstw w najbiedniejszych krajach. Dzięki temu funduszowi prowadziły działalność 54 mikrofinansowe instytucje w 25 krajach rozwijających się. Innym przykładem tego typu działań jest grupa DZ Bank, która finansuje instytucje działające w regionach wiejskich Malii i Namibii.

Spółeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych wobec środowiska naturalnego

Odpowiedzialność za środowisko naturalne jest trzecim wymiarem CSR banków spółdzielczych. Mogą one wpływać na środowisko naturalne w sposób bezpośredni i pośredni. W ramach ochrony środowiska banki spółdzielcze koncentrują się na redukcji gazów cieplarnianych, takich jak: CO₂, SO₂, NO₂ oraz obniżeniu odpadów poprodukcyjnych. Ponadto współpracują one z organizacjami pozarządowymi w celu promowania inicjatyw środowiskowych. Priorytetem grupy Credit Mutuel jest obniżenie emisji związków węgla. Banki spółdzielcze poprzez e-learning i intranet rozpowszechniają świadomość ekologiczną wśród ludności lokalnej. Niemiecki DZ Bank planuje wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego zgodnego z ISO 14001. Zobowiązał się on do realizacji ambitnych celów, takich jak np. redukcja CO₂. W latach 2005–2007 zużycie papieru w DZ Bank spadło o 26%. W latach 2010–2012 planuje się obniżenie zużycia energii elektrycznej o 10%, planuje się również poprawę segregacji odpadów w ramach recyklingu. Podobne działania w polityce środowiskowej prowadzi Rabobank, którego głównym celem jest ograniczenie emisji CO₂ o 20% w ciągu najbliższych pięciu lat.

Pośredni wpływ banków spółdzielczych w zakresie poprawy środowiska naturalnego polega na finansowaniu projektów inwestycyjnych „niskoemisyjnych”. Przykładem jest grupa Rabobank, która utworzyła Rabo Groen Bank finansujący i promujący przyjazne dla środowiska projekty inwestycyjne. Rabobank promuje produkcję odnawialnej energii oraz produkcję biopaliw. Wspiera finansowo gospodarstwa zasilane energią słoneczną. Ogólna kwota przeznaczona na ten cel w 2008 r. wynosiła 500 mln euro. W dziedzinie energii odnawialnej austriacka grupa RZB finansuje siedem projektów na łączną kwotę 8,9 mln euro. Finansuje ona budowę czterech elektrowni wiatrowych, jeden zakład hydrologiczny, jedną elektrownię ciepłą na spalanie biomasy oraz jeden projekt geotermalny. W wyniku realizacji tych projektów oczekuje się obniżenia emisji CO₂ o 140 tys. ton, SO₂ o 500 ton i NO₂ o 100 ton. Grupa Credit Agricole zapewnia również finansowanie inwestycji przyjaznych dla środowiska. Koncentruje się na trzech głównych obszarach: energii wiatrowej, energii słonecznej oraz energii pozyskanej z biomasy. Banque Populaire we Francji prowadzi partnerstwo z władzami lokalnymi, proponując nieoprocentowane pożyczki, aby klienci mogli kupować sprzęt przyjazny dla środowiska oraz materiały budowlane w celu poprawy izolacji budynków. W grupie tej proponuje się również nieoprocentowane pożyczki na zakup domów ekologicznych. Banki spółdzielcze ogrywają dużą rolę w zrównoważonym rozwoju sektora rolno-spożywczego. Przykładem jest grupa Credit

Agricole, która wspiera rolników w zakresie rozwoju rolnictwa ekologicznego. Z kolei Rabobank w Holandii zdefiniował pięć zasad działalności w sektorze rolno-żywnościowym, do których zaliczono: bezpieczne produkty żywnościowe, zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych, odpowiedzialne społeczeństwo, w którym dobro publiczne jest najważniejsze, etyczne traktowanie zwierząt i kształtowanie świadomości wśród konsumentów i obywateli.

Spółeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych jest wartością charakteryzującą ich działalność banków, jak również stałym elementem ich tożsamości. Banki spółdzielcze w poszczególnych krajach Unii Europejskiej różnie podchodzą do kwestii związanych ze społeczną odpowiedzialnością w biznesie, dlatego istnieje potrzeba stworzenia miar oceniających ich działalność w tym zakresie. Koncepcję oceny ich społecznej odpowiedzialności w świetle zasad spółdzielczych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Koncepcja oceny społecznej odpowiedzialności banków spółdzielczych w świetle zasad spółdzielczych

Zasady spółdzielcze	Wskaźniki CSR dla banków spółdzielczych
1	2
Dobrowolne i otwarte członkostwo	Możliwość wejścia w poczet członków BS-ów: – wielkość wniesionych udziałów, aby stać się członkiem BS-u, – wskaźnik członkostwa = liczba członków/liczba klientów.
Demokratyczna kontrola członków	Udział członków w zarządzaniu strategicznym banków spółdzielczych: – liczba członków, którzy biorą udział w głosowaniu podczas walnego zgromadzenia BS-u na poziomie lokalnym i regionalnym, – liczba walnych zgromadzeń, – wskaźnik uczestnictwa członków na walnym zgromadzeniu w BS-ach na poziomie lokalnym i regionalnym. Liczba mężczyzn i kobiet jako wybranych przedstawicieli reprezentujących członków BS-ów: – procedury wyboru przedstawicieli: przez członków, w inny sposób, – liczba przedstawicieli (reprezentantów) członków będących wolontariuszami, – odsetek kobiet będących przedstawicielami (reprezentantami) członków. Zaangażowanie menedżerów i przedstawicieli: – czas poświęcony przez przedstawicieli w zarządzaniu BS-ami (tygodniowa średnia liczba godzin), – kwoty wynagrodzeń przedstawicieli (reprezentantów) członków i menedżerów na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym.

cd. tabeli 1

1	2
Wkład ekonomiczny członków – wniesione udziały	Odpowiedzialność członków w przypadku problemów finansowych banków spółdzielczych: – solidarność członków z organizacją – wartość udziałów, które mogą utracić w razie trudności finansowych BS-ów.
Autonomia i niezależność	Solidność i niezawodność banków: – kwota rezerw kapitałowych (trwałość organizacji), – kwota wypłacanej dywidendy. Niezależność od państwa i rynków finansowych: – ocena standingu finansowego BS-ów przez niezależne agencje ratingowe.
Edukacja, szkolenia i informacja	Szkolenia przedstawicieli (reprezentantów) członków jako wolontariuszy: – liczba godzin szkoleń, – liczba przeszkolonych przedstawicieli. Szkolenia pracowników: – liczba godzin szkoleń. Dostępność informacji na temat zasad spółdzielczych: – informacja publiczna, reklama, – informacja zamieszczona w specjalistycznych mediach.
Kooperacja między spółdzielniami	Członkostwo w sieci banków spółdzielczych: – lokalne, krajowe, europejskie i światowe instytucje odpowiedzialne za promocję i współpracę między bankami spółdzielczymi. Wkład w rozwój międzynarodowej sieci banków spółdzielczych: – wzrost liczby członków w wyniku przeprowadzenia przez BS-y inicjatyw społecznych propagujących bankowość spółdzielczą, – wzrost kredytów i depozytów w BS-ach krajów, w których inicjatywy propagujące bankowość spółdzielczą miały miejsce.
Troska banków spółdzielczych o wspólnoty (społeczności lokalne)	Działania na rzecz propagowania mikrokredytów: – inicjatywy (przedsięwzięcia) propagujące mikrokredyty, – przyznane kwoty mikrokredytów, – liczba wolontariuszy zaangażowanych w propagowanie mikrokredytów. Wspieranie osób w trudnej sytuacji: – indywidualna pomoc na rzecz integracji społecznej, – obecność banków spółdzielczych na terenach dużego ubóstwa, Współpraca BS-ów ze stowarzyszeniami non profit: – liczba stowarzyszeń, które są klientami BS-ów, – kwoty dotacji BS-ów na rzecz stowarzyszeń non profit.

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski końcowe

1. Banki spółdzielcze wspierają i realizują koncepcję zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Są aktywnymi uczestnikami wspólnej polityki rolnej, spójności, środowiskowej oraz wielu innych polityk branżowych mających istotny wpływ na zrównoważony rozwój, którego istotą jest zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia, nie ograniczając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

2. Banki spółdzielcze są aktywnymi uczestnikami polityki społecznej i regionalnej w Polsce. W swej działalności cały czas rozwijają paradygmat ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej i regionalnej. Ich aktywność szczególnie skierowana jest na małe miasta i obszary wiejskie, gdzie stopień wykluczenia społecznego jest największy.

3. Banki spółdzielcze obsługują również klientów o niskich dochodach, którzy w bankach komercyjnych nie mają dostępu do usług finansowych. Szczególnie banki te powinny brać przykład z działalności mikrofinansowej Grameen Bank w Bangladeszu, który wraz ze swym założycielem prof. Muhammadem Yunusem otrzymali w 2008 r. Pokojową Nagrodę Nobla. Głównym celem działalności tego banku było ograniczenie ubóstwa oraz wzrost lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego.

4. Banki spółdzielcze w Polsce również aktywnie działają na rzecz społeczności lokalnej. Finansują one głównie rolnictwo i obszary wiejskie, jak również małe i średnie przedsiębiorstwa oraz samorządy lokalne. Sponsorują one różne projekty społeczne, jak również dofinansowują w formie darowizn szkoły, służbę zdrowia oraz ośrodki oświatowo-kulturalne. Działalność banków spółdzielczych w Polsce mieści się w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu CSR, jednak w porównaniu z krajami wysoko rozwiniętymi UE nie mają one jeszcze rozwiniętego systemu CSR, który byłby spójny w ramach poszczególnych zrzeszeń. Banki spółdzielcze w Polsce, ażeby osiągnąć udziały w rynku na poziomie 15–20%, tak jak to jest w Niemczech czy we Francji, muszą stworzyć i wdrożyć zintegrowany system społecznej odpowiedzialności biznesu CSR. Jest to warunek stworzenia na terenach małych miast i wsi silnego ruchu społecznego, który byłby motorem wzrostu i rozwoju polskich banków spółdzielczych w przyszłości.

Literatura

- GASPARSKI W., 2004: *Wykłady z etyki biznesu*. Wyd. WSPiZ, Warszawa.
- Green Paper on Corporate Social Responsibility, 2001: *Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*. European Commission, COM.
- KOZŁOWSKI S., 1994: *Droga do ekorozwoju*. PWN, Warszawa.
- LEWICKA-STRZAŁECKA A., 2006: *Odpowiedzialność moralna w życiu gospodarczym*. Wyd. IFiS PAN, Warszawa.
- PORTER M.E., KRAMER M.R., 2006: *The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility*. Harvard Business Review.
- ROK B., 2004: Biznes w społeczeństwie – oczekiwania i ich realizacja, [w:] Kolarska-Bobińska L. (red.), *Świadomość ekonomiczna społeczeństwa i wizerunek biznesu*. Wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.

Corporate social responsibility in the cooperative banks of the European Union – theory and practice

Abstract

Cooperative banks in developed countries of the European Union are social economy entities with range of social and environmental purposes. They fully realize the concept of corporate social responsibility – CSR. They stimulate local and regional socio-economic development as well as contribute significantly to environmental protection. They also implemented the principles of CSR towards different stakeholders such as bank members, customers and employees. They are key players in EU cohesion policy.

